

FORT III POMIECHÓWEK

ARMIA KRAJOWA W FORCIE III POMIECHÓWEK

scenariusz lekcji dla klas VII-VIII szkoły podstawowej
oraz wyższych

 1 godzina lekcyjna (45 min.)

W wyniku lekcji uczeń:

- ❓ zna pojęcia Polskie Państwo Podziemne i Armia Krajowa
- ❓ z relacji świadków historii dowiedział się o losach żołnierzy Armii Krajowej
- ❓ rozumie, dlaczego więźniowie pozostawiali na ścianach fortu swoje nazwiska rozumie powody, dla których fort został wpisany do rejestru zabytków architektury.
- ❓ potrafi scharakteryzować sylwetki straconych w forcie żołnierzy Armii Krajowej (Jan Bieniek, Adam Bomert, Jan Chilicki, Czesław Markiewicz, Zygmunt Zyblewski).

Metody:

- mini wykład/rozmowa nauczająca
- praca z materiałem filmowym zawierającym relacje świadków
- praca w grupie z biogramem więźnia (wyszukiwania informacji)
- utrwalanie wiedzy poprzez rozwiązywanie krzyżówki

Materiały źródłowe i środki dydaktyczne:

- Załącznik nr 1
Materiały dla nauczyciela
- Załącznik nr 2
Film edukacyjny w reż. Bartosza Jasińskiego pt. „Pomiechówek – śladami naszej historii”:
<https://www.youtube.com/watch?v=sj80LKAfDk&t=589>
- Załącznik nr 3
Biogramy więźniów
- Załącznik nr 4
Karta pracy

Przebieg zajęć:

- 1 Nauczyciel wyjaśnia podstawowe pojęcia Polskie Państwo Podziemne i Armia Krajowa wprowadzając uczniów w temat
7 min. (zał. 1)
- 2 Nauczyciel dzieli uczniów na kilka grup, każdej grupie przydziela jeden biogram więźnia fortu i prosi o zapoznanie się z opisem. Wyjaśnia, że w filmie znajdują się wypowiedzi świadków historii (dzieci więźniów)
4 min. (zał. 3)
- 3 Nauczyciel wyświetla film, prosząc uczniów o zwrócenie szczególnej uwagi na informacje dotyczące losów więźnia z przydzielonego biogramu
20 min (zał. 2)
- 4 Wspólne rozwiązanie krzyżówki, w oparciu o informacje zaczerpnięte z filmu i biogramów poszczególnych więźniów. Pozostałe zadania z karty pracy do rozwiązania opcjonalnie na lekcji lub w domu.
10 min. (zał. 4)

Projekt dofinansowany ze środków
Ministerstwa Obrony Narodowej

FORT III POMIECHÓWEK W WOJNIE ARMIA KRAJOWA W FORCIE III POMIECHÓWEK

Zał. nr 1 Materiał pomocniczy dla nauczyciela

Kalendarium:

Fort III Pomiechówek, którego budowę rozpoczęto w 1883 r. został oddany do użytku w 1887 r.

Najważniejsze wydarzenia z jego 136-letniej historii to:

- 10 listopada 1887 r.
formalne przekazanie fortu do użytku, dokonano jego uroczystego poświęcenia
- 19 sierpnia 1915 r.
fort zostaje zdobyty przez Niemców, koniec rosyjskiego panowania nad twierdzą modlińską i jej fortami
- 1917 r.
w forcie stacjonują żołnierze i oficerowie 1 Pułku Piechoty Legionów Polskich
- 1919-1926
w forcie stacjonują żołnierze 32 Pułku Piechoty
- od 1926 r.
fort wchodzi w skład Pomocniczego Składu Uzbrojenia nr 1 pełniąc funkcję magazynu amunicji
- 14–28 września 1939 r.
bohatera obrona fortu przez żołnierzy 1 Batalionu 36 Pułku Piechoty Legii Akademickiej
- okupacja niemiecka
1939-1945: kwiecień - czerwiec 1941 r. – obóz dla wysiedlonych rodzin;
lipiec – sierpień 1941 r. - obóz dla ludności żydowskiej;
1943-1944 więzienie śledcze gestapo
- 1945-1948
na terenie fortu ekshumowane są ciała ofiar zbrodni niemieckich
- 1967 r.
Okręgowa Komisja Badania Zbrodni Hitlerowskich w Warszawie wszczyna śledztwo w sprawie zbrodni popełnionych w Forcie III, zawieszona w 1978 r. (formalnie trwa do dzisiaj)
- 1952–2006
fort ponownie staje się składnicą wojskowej amunicji
- 2007 r.
wojsko opuszcza fort, który pozostaje w zasobach AMW, jest zamknięty i strzeżony
- 2009 r.
fort został wpisany do rejestru zabytków
- 2017 r.
powstaje Fundacja Fort III Pomiechówek
- 2018-2020
IPN prowadzi w forcie ekshumacje i prace archeologiczne
- 31 lipca 2023 r.
otwarcie cmentarza wojennego w forcie

Historia oraz znaczenie Fortu III Pomiechówek zostały przystępnie i w atrakcyjnej formie przedstawione w książeczce Doroty Grzechocińskiej i Victora Somy pt. „Fort III Pomiechówek: miejsce pełne historii”.

Materiał do pobrania:

<https://forttrzezipomiechowek.org/files/fort-iii-pomiechowek-miejsce-pelne-historii.pdf>

Armia Krajowa:

14 lutego 1942 r. Naczelny Wódz gen. Władysław Sikorski powołał Armię Krajową (AK). Była ona kontynuatorką Służby Zwycięstwu Polski (SZP) i Związku Walki Zbrojnej (ZWZ), formowanych do walki z okupantem niemieckim i sowieckim już od 1939 r. Pierwszym dowódcą AK został komendant główny ZWZ, gen. Stefan Rowecki „Grot”.

Przemianowanie ZWZ na AK w lutym 1942 r. znacząco podniosło rangę sił zbrojnych w Kraju: ze Związku stały się one podziemnym Wojskiem Polskim, którego dowódcy powinny zostać podporządkowane wszystkie inne niepodległościowe organizacje wojskowe.

W czasie II wojny światowej Armia Krajowa była największym w Europie podziemnym wojskiem zorganizowanym do walki z okupantem niemieckim (i sowieckim). W 1944 r. jej liczebność sięgała ponad 350 tys. zaprzysiężonych żołnierzy, w tym ok. 10 tys. oficerów i ok. 35-40 tys. ochotników walczących w oddziałach leśnych.

Walka prowadzona przez AK była rozwijana na skalę niespotykaną w żadnym innym kraju okupowanej Europy. Wyróżniała ją ogromna różnorodność działań: wywiad, kontrwywiad, dywersja, niepodległościowa propaganda, łączność kurierska i radiowa, szkolenie kadr, legalizacja, pozyskiwanie broni, produkcja środków walki, a także obecność konspiracyjna w obozach jenieckich i obozach zagłady.

Źródło:

<https://muzeum1939.pl/14-lutego-1942-r-powstala-armia-krajowa/timeline/1258.html>

FORT III POMIECHÓWEK PERŁA ARCHITEKTURY MILITARNEJ

Zał. nr 4 | Karta pracy

1. ROZWIĄŻ KRZYŻÓWKĘ

Litery z pól w pogrubionej kolumnie utworzą rozwiązanie.

1.	N	A	Z	W	I	S	K	A			
2.	C	H	R	O	B	R	Y				
3.	K	O	M	E	N	D	A	N	T		
4.	Z	A	W	I	S	Z	A				
5.	N	A	U	C	Z	Y	C	I	E	L	
6.	K	U	P	I	E	C					
7.	O	R	G	A	N	I	S	T	A		
8.	B	A	G	N	E	T					
9.	J	A	N								
10.	P	O	M	I	E	C	H	Ó	W	E	K
11.	G	R	A	J	E	W	O				
12.	Z	A	T	O	R	Y					

Wpisz rozwiązanie: ARMIA KRAJOWA

- Co pozostawili więźniowie na ścianach fortu?
- Jaki przydomek nosił patron szkoły, w której uczył Czesław Markiewicz?
- Jaką funkcję pełnił Jan Chilicki w AK w Zakroczymiu?
- Jaki pseudonim nosił w AK Czesław Markiewicz?
- Kim był z zawodu Zygmunt Zyblewski?
- Kim był z zawodu Adam Bomert?
- Jaki zawód wykonywał Jan Bieniek?
- Jaki pseudonim w AK nosił Adam Bomert?
- Jakie imię nosił komendant placówki AK w Zakroczymiu stracony w obozie koncentracyjnym w Stutthof?
- Żołnierze AK skazani wyrokiem niemieckiego sądu doraźnego w lutym 1944 r. zostali straceni w Forcie III
- W jakiej miejscowości mieszkał i prowadził sklep Adam Bomert?
- Gdzie mieściła się placówka AK, w szeregach której działał Zygmunt Zyblewski?

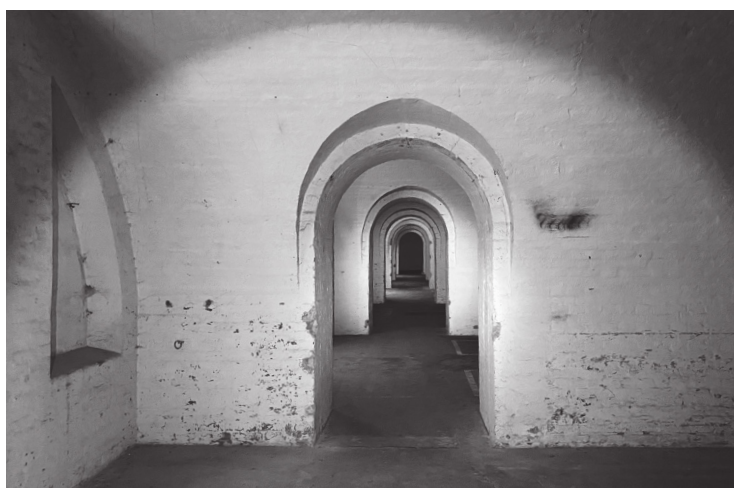
2. POPATRZ NA FOTOGRAFIE I PRZYPOMNIJ SOBIE OBRAZY Z FILMU.
CZY WIESZ, CO PRZEDSTAWIAJĄ TE ZDJĘCIA?

PODPIS ZYGMUNTA ZYBLEWSKIEGO

KÓŁKO DO PODWIESZANIA WIĘŹNIÓW ZA RĘCE
W CELI FORTU III POMIECHÓWEK

CELE WIĘZIENNE W FORTCIE III POMIECHÓWEK

3. PRAWDA CZY FAŁSZ?

Poniżej znajdziesz kilka zdań dotyczących Fortu III Pomiechówek.
Przy każdym z nich zaznacz odpowiednio **P** (prawda) lub **F** (fałsz).

Więźniowie osadzeni w Fortcie III w Pomiechówku byli bardzo dobrze traktowani przez Niemców.

P

F

Skazanych na karę śmierci więźniów Niemcy mordowali i chowali na terenie fortu.

P

F

Napisy na ścianach fortu pozostawili po wojnie członkowie rodzin więźniów poszukujący ciał swoich bliskich.

P

F

30 lipca 1944 r. Niemcy zamordowali ostatnich więźniów, likwidując tym samym więzienie w Fortcie III.

P

F

W masowych egzekucjach na terenie fortu Niemcy zabijali nawet ponad stu więźniów jednocześnie.

P

F

FORT III POMIECHÓWEK PERŁA ARCHITEKTURY MILITARNEJ

Zał. nr 4 | Karta pracy

1. ROZWIĄŻ KRZYŻÓWKĘ

Litery z pól w pogrubionej kolumnie utworzą rozwiązanie.

1.	N	N	Z	W				A
2.	C		R		B	R		
3.	K	O		E		D	A	T
4.	Z		I		Z	A		
5.	N		U		Z		C	
6.			U		I		C	
7.			R	G			S	T
8.	B	A			E			
9.			A					
10.			O			C		Ó
11.	G		E		O			
12.			A	T			Y	

Wpisz rozwiązanie:

- Co pozostawili więźniowie na ścianach fortu?
- Jaki przydomek nosił patron szkoły, w której uczył Czesław Markiewicz?
- Jaką funkcję pełnił Jan Chilicki w AK w Zakroczymiu?
- Jaki pseudonim nosił w AK Czesław Markiewicz?
- Kim był z zawodu Zygmunt Zyblewski?
- Kim był z zawodu Adam Bomert?
- Jaki zawód wykonywał Jan Bieniek?
- Jaki pseudonim w AK nosił Adam Bomert?
- Jakie imię nosił komendant placówki AK w Zakroczymiu stracony w obozie koncentracyjnym w Stutthof?
- Żołnierze AK skazani wyrokiem niemieckiego sądu doraźnego w lutym 1944 r. zostali straceni w Forcie III
- W jakiej miejscowości mieszkał i prowadził sklep Adam Bomert?
- Gdzie mieściła się placówka AK, w szeregach której działał Zygmunt Zyblewski?

2. POPATRZ NA FOTOGRAFIE I PRZYPOMNIJ SOBIE OBRAZY Z FILMU.
CZY WIESZ, CO PRZEDSTAWIAJĄ TE ZDJĘCIA?

3. PRAWDA CZY FAŁSZ?

Poniżej znajdziesz kilka zdań dotyczących Fortu III Pomiechówek.
Przy każdym z nich zaznacz odpowiednio **P** (prawda) lub **F** (fałsz).

Więżniowie osadzeni w Forcie III w Pomiechówku byli bardzo dobrze traktowani przez Niemców.

P F

Skazanych na karę śmierci więźniów Niemcy mordowali i chowali na terenie fortu.

P F

Napisy na ścianach fortu pozostawili po wojnie członkowie rodzin więźniów poszukujący ciał swoich bliskich.

P F

30 lipca 1944 r. Niemcy zamordowali ostatnich więźniów, likwidując tym samym więzienie w Forcie III.

P F

W masowych egzekucjach na terenie fortu Niemcy zabijali nawet ponad stu więźniów jednocześnie.

P F

Imię:

Zygmunt Adam

Nazwisko:

Zyblewski

Data urodzenia:

23.12.1915

Miejsce urodzenia:

Zawady

Miejsce zamieszkania:

Zatory, pow. Pułtusk

Imię ojca:

Jan Zygmunt

Imię matki:

Julia

Stan cywilny:

Parametr zawiera dodatkowe informacje zawarte we wpisach użytkowników znajdujących się pod kartą więźniażonaty

Wyznanie:

katolik

Narodowość:

polska

Zawód:

nauczyciel Szkoły Powszechnej w Pułtusku

Pseudonim:

Sypek, Zaz

Data osadzenia:

w Forcie III: 29.08.1943

Data zwolnienia z Fortu III:

-

Data śmierci:

04.02.1944

Miejsce i przyczyna śmierci:

Fort III w Pomiechówku - powieszony, skazany na śmierć tego samego dnia, którego wydano wyrok

Przyczyna osadzenia w Forcie III:

działalność konspiracyjna

Skąd przywieziony do Fortu III:

Gestapo Nowy Dwór Mazowiecki

Dokąd wywieziony z Fortu III: -**Przynależność do organizacji****Funkcja w organizacji:**

AK - Szef wywiadu oddziału II Placówki AK
Zatory

Miejsce pochówku:

ciała nie odnaleziono; grób symboliczny znajduje się na cmentarzu w Pułtusku

Imię:

Jan

Nazwisko:

Bieniek

Data urodzenia:

11.07.1893

Miejsce urodzenia:

Załuski, pow. Płońsk

Miejsce zamieszkania:

Nasielsk

Imię ojca:**Imię matki:****Stan cywilny:**

żonaty

Wyznanie:

rzymskokatolickie

Narodowość:

Polska

Zawód:

organista w parafii w Nasielsku, nauczyciel śpiewu i muzyki w Szkole Powszechnej nr 1 w Nasielsku i gminazjum w Płońsku

Pseudonim:**Data osadzenia:**

27 maja 1943

Data zwolnienia z Fortu III:

-

Data śmierci:

14.06.1943

Miejsce i przyczyna śmierci:

Fort III Pomiechówek - zakatowany na śmierć

Przyczyna osadzenia w Forcie III:

działalność konspiracyjna

Skąd przywieziony do Fortu III:

z domu w Nasielsku

Dokąd wywieziony z Fortu III:

-

Przynależność do organizacji**Funkcja w organizacji:**

AK -

TON -

Miejsce pochówku:

kwatery wojenna na cmentarzu w Pomiechowie - grób symboliczny

Imię:

Adam

Nazwisko:

Bomert

Data urodzenia:

12.04.1912

Miejsce urodzenia:

Wola Brwileńska

Miejsce zamieszkania:

Gralewo

Imię ojca:

Jan

Imię matki:

Josephine

Stan cywilny:

żonaty

Wyznanie:

ewangelickie

Narodowość:

niemiecka

Zawód:

kupiec

Pseudonim:

Bagnet

Data osadzenia:

17.04.1944

Data zwolnienia z Fortu III:

-

Data śmierci:

26.05.1944r.

Miejsce i przyczyna śmierci:

Fort III Pomiechówek - powieszony

Przyczyna osadzenia w Forcie III:

przynależność do AK

Skąd przywieziony do Fortu III:

z Gralewa

Dokąd wywieziony z Fortu III:

-

Przynależność do organizacji**Funkcja w organizacji:**

AK -

Miejsce pochówku:

Imię:

Jan

Nazwisko:

Chilicki

Data urodzenia:

27.07.1909

Miejsce urodzenia:

Sztabin

Miejsce zamieszkania:

Zakroczym

Imię ojca:

Bronisław

Imię matki:

Bronisława

Stan cywilny:

żonaty

Wyznanie:

katolik

Narodowość:

Polska

Zawód:

urzędnik

Pseudonim:

Olek

Data osadzenia:

22.03.1944

Data zwolnienia z Fortu III:

22.05.1944

Data śmierci:

22.07.1944

Miejsce i przyczyna śmierci:

Fort III Obóz koncentracyjny Stutthof, zamordowany w komorze gazowej

Przyczyna osadzenia w Fortcie III:

działalność w Armii Krajowej

Skąd przywieziony do Fortu III:

z siedziby Gestapo w Nowym Dworze Mazowieckim

Dokąd wywieziony z Fortu III:

Obóz koncentracyjny w Stutthof

Przynależność do organizacji**Funkcja w organizacji:**

Armia Krajowa - Komendat AK - Zakroczym

Miejsce pochówku:

na cmentarzu w Gdańsku na Zaspie, we wspólnej mogile. Tam nocami Niemcy przewozili zamordowanych więźniów. W Zakroczymiu jest tylko symboliczny grób.

Imię:

Czesław

Nazwisko:

Markiewicz

Data urodzenia:

28.02.1906

Miejsce urodzenia:

Podolszyce, pow. plocki

Miejsce zamieszkania:

Płońsk

Imię ojca:

Wojciech

Imię matki:

Helena

Stan cywilny:

kawaler

Wyznanie:

rzymskokatolickie

Narodowość:

Polska

Zawód:

Nauczyciel Szkoły Powszechnej im.Bolesława Chrobrego w Płońsku

Pseudonim:

Zawisza

Data osadzenia:

12.1943r.

Data zwolnienia z Fortu III:

-

Data śmierci:

05.02.1944r.

Miejsce i przyczyna śmierci:

Fort III Pomiechówek - wykonano na nim wyrok śmierci (źródła mówią też o zagryzieniu przez psy)

Przyczyna osadzenia w Fortcie III:

działalność konspiracyjna

Skąd przywieziony do Fortu III:

Więzienie w Plocku

Dokąd wywieziony z Fortu III:

-

Przynależność do organizacji**Funkcja w organizacji:**

ZWZ-AK - komendant grupy bojowej w okręgu Płockim

TON - członek

Miejsce pochówku: